

บทที่ 3

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอประนอมหนี้ตามกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายที่เกี่ยวกับการขอประนอมหนี้ก่อนและภายหลังล้มละลาย ก็คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้าย โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนที่ 44 ก. ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2547 ตามมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น ดังนั้น จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2547 เป็นต้นมา นอกจากนี้แล้ว ควรจะได้ศึกษาถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งมีบทบาทอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญตามกฎหมายล้มละลายควบคู่ไปกับกรณีการประนอมหนี้ก่อนและภายหลังล้มละลาย เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และการประนอมหนี้ก่อนและภายหลังล้มละลาย มีความสัมพันธ์และต่อเนื่องซึ่งกันและกันทั้งในเนื้อหาและสาระสำคัญ ที่จำเป็นต้องทำการศึกษาไปพร้อมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยจะทำการศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 ผู้มีสิทธิในการขอประนอมหนี้ในคดีล้มละลาย

ตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติหลักเกณฑ์การขอประนอมหนี้ไว้ว่า เมื่อลูกหนี้ประสงค์จะทำความตกลงเรื่องหนี้สิน โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือโดยวิธีอื่น ให้ทำคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามมาตรา 30 หรือภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนดให้ กล่าวคือ เป็นเรื่องของลูกหนี้ที่จะขอทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับเจ้าหนี้ว่าจะขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือโดยวิธีอื่น กระบวนการหลักก็คือ ที่ประชุมเจ้าหนี้อยอมรับมติพิเศษแล้วส่งไปยังศาลเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ดังนั้น ลูกหนี้เท่านั้นที่จะมีสิทธิยื่นคำขอประนอมหนี้ได้

ข้อสังเกต การที่ผู้ร้องมีสิทธิเข้าใช้หนี้แทนลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 230 และ 314 มิใช่เรื่องการขอประนอมหนี้ซึ่งเป็นสิทธิของลูกหนี้ที่จะทำความตกลงในเรื่องหนี้สินตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยเฉพาะ

การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้น เป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะต้องเรียกประชุมเจ้าหนี้เป็นการค่วนนับแต่ที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และที่ประชุมเจ้าหนี้จะต้องพิจารณาด้วยว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้หรือไม่ หากเจ้าหนี้ให้การยอมรับต่อการประนอมหนี้ และศาลเห็นชอบด้วยแล้ว ลูกหนี้ก็เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้อื่นๆ ทันที เว้นแต่ หนี้ภาษีอากร และหนี้ อันเกิดจากการทุจริต ส่วนกรณีการขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายก็คล้ายๆ กัน แต่เป็นหน้าที่ของลูกหนี้ที่จะต้องดำเนินการ มิใช่หน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และก็ไม่ใช่หน้าที่ของเจ้าหนี้ ดังนั้น การขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายอาจมีความยุ่งยากกว่า เพราะมีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นแล้ว ส่วนเจ้าหนี้เป็นผู้เริ่มคดีล้มละลาย โดยอาศัยข้อสันนิษฐานใน มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นข้ออ้างหลักในการฟ้องลูกหนี้ โดยที่เจ้าหนี้อาจไม่ทราบถึงฐานะที่แท้จริงของฝ่ายลูกหนี้เลยนั้น

ผู้ศึกษาเห็นว่า เมื่อบทบัญญัติตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเป็นการยากที่จะพิสูจน์ให้ทราบถึงสถานะของลูกหนี้ที่แท้จริงได้ หากต่อมากลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายโดยมาจาก ข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวนี้ ก็อาจจะไม่เป็นธรรมสำหรับลูกหนี้ แม้ว่าตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 ถึงมาตรา 60 จะกำหนดแนวทางให้ลูกหนี้สามารถยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายแล้วก็ตาม แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า หากจะกำหนดแนวทางหรือวิธีการแก้ไขให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายและตรงกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิของลูกหนี้ในการยื่นขอประนอมหนี้ เพื่อให้ลูกหนี้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติหรือใกล้เคียงปกติมากที่สุด และเช่นเดียวกับกรณีการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรเป็นเรื่องของการทำความตกลงเกี่ยวกับหนี้สินระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลาย หากที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติเห็นชอบด้วยเป็นพิเศษ คำขอประนอมหนี้ควรที่จะผูกพันเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

ส่วนในการขอประนอมหนี้ นั้น เมื่อผ่านขั้นตอนซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ยอมรับและศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว นอกจากลูกหนี้จะต้องชำระเงินตามข้อตกลงในการประนอมหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังจะต้องชำระค่าธรรมเนียมในการขอประนอมหนี้ ตามมาตรา 179 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 ซึ่งกำหนดให้คิดในอัตราร้อยละสามของจำนวนเงินที่ขอประนอมหนี้ตามที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา 130 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เนื่องจากคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ถ้าไม่มีข้อความให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จะเป็นคำขอประนอมหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

เมื่อลูกหนี้มีสิทธิยื่นคำขอประนอมหนี้ โดยหลักแล้วการยื่นคำขอต่างๆ ในคดีล้มละลายย่อมต้องเสียค่าธรรมเนียม ซึ่งกฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการขอประนอมหนี้ไว้ในมาตรา 179 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กล่าวคือ ให้คิดค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละสามของจำนวนเงินที่ประนอมหนี้ ทั้งนี้แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า แต่มีปัญหาว่าลูกหนี้จะขอชำระเป็นงวดๆ หลายๆ งวด ไม่ต้องชำระโดยเต็มจำนวน และในทันทีเมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ได้หรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

ในส่วนที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินนั้น เดิมกฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 179 (3) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมหมวด 8 ว่าด้วยบทบัญญัติเบ็ดเสร็จ ครั้งสุดท้ายได้แก้ไขเพิ่มเติมให้ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินบัญญัติไว้ในมาตรา 179 (4) ไม่ใช่ (3) เหมือนแต่ก่อน แต่บทบัญญัติในมาตรา 130 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ยังบัญญัติไว้ว่า “ในการแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ นั้น ให้ชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินตามลำดับดังต่อไปนี้...

(4) ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สิน ตามมาตรา 179 (3)...

ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สิน ตามมาตรา 130 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หมายถึง ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 179 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 แต่มาตรา 130 (4) ยังมีได้แก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 179 (4) ที่แก้ไขเพิ่มเติมด้วย จึงเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 130 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งจะวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

3.2 ระยะเวลาในการยื่นขอประนอมหนี้ในคดีล้มละลาย

กรณีเมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องออกหมายเรียกลูกหนี้มาให้การสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ พร้อมกับแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดให้ลูกหนี้ทราบด้วย เมื่อลูกหนี้ได้รับหมายเรียกและหมายแจ้งแล้ว ลูกหนี้จะต้องมาให้การสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน พร้อมกับยื่นคำชี้แจง

เกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ตามแบบพิมพ์ ล.13 ก. ถึง ล.13 ซ.¹ ของกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม หากลูกหนี้ไม่มาให้การสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ จะถือว่าลูกหนี้จงใจขัดขึ้นหมายเรียกของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาลมีอำนาจออกหมายจับลูกหนี้มาขังไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามหมายเรียกของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 117 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่ถ้าหากลูกหนี้มาให้การสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน พร้อมยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามแบบพิมพ์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องสอบถามลูกหนี้ด้วยว่า ประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หรือไม่ ถ้าลูกหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ ก็ให้ยื่นภายใน 7 วันนับแต่วันยื่นคำชี้แจงนั้น หรือภายในกำหนดเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้กำหนดให้

กรณีที่พักระยะเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดให้ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะถือว่าลูกหนี้ไม่ประสงค์จะขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย แต่ก่อนที่ประชุมเจ้าหนี้จะพิจารณาและลงมติในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก ลูกหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ กรณีดังกล่าว จึงมีปัญหาที่จะต้องศึกษาว่า ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้หรือไม่อย่างไร ผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

ดังนั้น การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้น กฎหมายกำหนดให้ลูกหนี้ต้องยื่นคำขอประนอมหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ส่วนกรณีการขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอประนอมหนี้ไว้ ซึ่งหากลูกหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ก็สามารถยื่นเมื่อใดก็ได้ และอาจยื่นได้หลายครั้ง กฎหมายล้มละลายกำหนดไว้แต่เพียงว่า ถ้าได้เคยขอประนอมหนี้ไม่เป็นผลมาแล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้อีก ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผลเท่านั้นตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

¹ คู่มือละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. แบบฟอร์ม ล.13 ก. - ล.13 ซ. หน้า 115 - 122.

3.3 บทบาทเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เนื่องจากการประណอมหนี้ก่อนล้มละลาย แม้ศาลจะเห็นชอบด้วยการประណอมหนี้แล้ว แต่ยังไม่มืผลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พ้นจากหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้ลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงในการประណอมหนี้โดยครบถ้วนทุกประการ อย่างไรก็ตาม แม้ลูกหนี้จะมีอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนเองได้ภายหลังศาลมีคำสั่งเห็นชอบ หากปรากฏว่าลูกหนี้ใช้สิทธิไปในทางไม่สุจริตหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการประណอมหนี้ เช่นนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลหรือเมื่อเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจยกเลิกการประណอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ส่วนกรณีการประណอมหนี้หลังล้มละลาย เมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ลูกหนี้อาจเสนอคำขอประណอมหนี้หลังล้มละลายได้ หากศาลเห็นชอบด้วยกับการประណอมหนี้แล้ว ศาลยังมีอำนาจสั่งให้ยกเลิกการล้มละลายและจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมามีอำนาจจัดการเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของตนหรือสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างไร แต่ก่อนที่จะศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ว่ามีอะไรบ้างนั้น ควรที่จะศึกษาถึงความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” ก่อนว่าหมายความถึงบุคคลใด

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้แก่ ข้าราชการสังกัดกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และมีอำนาจถอดถอนได้ โดยการแต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น จะต้องโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา 139 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และตามบทวิเคราะห์ศัพท์ของคำว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หมายความรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติกรแทนด้วย

เดิม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 139 วรรคสาม ให้ถือว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าพนักงานของศาล ต่อมาพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2543 ได้แก้ไขมาตรา 139 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยให้ยกเลิกวรรคสามของมาตรา 139 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เนื่องจากมาตรา 275 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานธุรการอิสระของศาลยุติธรรม แต่มิได้กำหนดให้กรมบังคับคดี เป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรม กรมบังคับคดีจึงอยู่ในความรับผิดชอบ

ของกระทรวงยุติธรรม จึงต้องแก้ไขสถานะของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้สอดคล้องกับสภาพกรณีดังกล่าว²

ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 139 ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2543 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมิใช่เจ้าพนักงานของศาล แต่เป็นเจ้าพนักงาน หรือข้าราชการสังกัดกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีเจ้าพนักงานของศาล แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ใกล้ชิดกับศาลเป็นอย่างยิ่ง ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีปัญหาประการใด พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 143 ก็กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งได้

อำนาจหน้าที่ที่เป็นหลักสำคัญของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้แก่ อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

1. จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อกิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดก็ตาม นอกจากทรัพย์สินของลูกหนี้จะตกอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องยึดและรวบรวมตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้ว การจัดการทรัพย์สินเหล่านั้นของลูกหนี้ก็ตกอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียว ลูกหนี้ไม่มีอำนาจที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่ง หรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์สิน หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

การจัดการ จำหน่าย หรือกระทำการที่จำเป็นตามข้อนี้ เป็นการกระทำเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไปเท่านั้น เพื่อจะได้นำทรัพย์สินมารวบรวมไว้ในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ดังนั้น การจำหน่ายทรัพย์สินตามกรณีนี้ จึงเป็นการจำหน่ายในทางจัดการทรัพย์สิน มิใช่เป็นการขายทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ ตามมาตรา 123 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เนื่องจากการขายเพื่อนำมาแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้จะกระทำได้อต่อเมื่อศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วเท่านั้น เว้นแต่จะเป็นของเสีงง่าย หรือถ้า

² หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2543 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 103 ก. วันที่ 13 พฤศจิกายน 2543

หน่วงช้าจะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น ตาม มาตรา 19 และมาตรา 123 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483³

ถ้าลักษณะแห่งธุรกิจของลูกหนี้มีเหตุอันควรที่จะดำเนินต่อไป เมื่อได้รับความเห็นชอบ จากที่ประชุมเจ้าหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ตัวเอง เพื่อชำระ สะสางธุรกิจนั้นให้เสร็จไป หรือจะตั้งบุคคลใด หรือลูกหนี้ เป็นผู้จัดการโดยกำหนดหน้าที่ไว้ก็ได้

ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งบุคคลใดนอกจากลูกหนี้เป็นผู้จัดการ บุคคลนั้นต้องให้ ประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่ง และมีสิทธิได้รับบำเหน็จตามที่ที่ประชุมเจ้าหนี้กำหนด ถ้ามิได้กำหนดไว้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้กำหนดผู้จัดการไม่ว่าจะเป็นลูกหนี้หรือบุคคล ใดมีหน้าที่ต้องทำบัญชีขึ้นตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่ง⁴

2. เก็บรวบรวม และรับเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะ ได้รับจากผู้อื่น

บรรดาเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ ภายหลังจากพิทักษ์ทรัพย์แล้ว รวมทั้งเงินหรือ ทรัพย์สิน ซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่นภายหลังถูกพิทักษ์ทรัพย์ เช่น เงินเดือน เงินบำนาญ เงิน ปันผล เงินประกันชีวิต เป็นต้น ย่อมตกอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวที่จะเก็บ รวบรวมและรับมา ลูกหนี้ไม่มีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าวอีกต่อไป

กรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องรับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือเงินใน ทำนองเดียวกันนี้ของลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้มีสิทธิได้รับในฐานะที่เป็นข้าราชการ หรือได้รับจากบุคคล หรือองค์กรอื่น ที่มีใ้รัฐบาล เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับแล้ว จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงชีพลูกหนี้ และครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะานุรูป ตามมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในกรณีที่ลูกหนี้ได้รับอนุญาตจากศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุม เจ้าหนี้ ให้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตน ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยินยอมให้ลูกหนี้รับเงินหรือทรัพย์สินที่ ได้จากการนั้น แต่เมื่อหักจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายค่าเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวแก่ฐานะานุรูปแล้ว คงเหลือเท่าใด ลูกหนี้จะต้องส่งให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์กำหนด พร้อมด้วยบัญชีรับ-จ่าย⁵

³ โชค จารุจินดา. (2507). *กฎหมายล้มละลาย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 105 - 106.

⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 120

⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 67 (3)

การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทราบว่าคุณหนึ่มีสิทธิได้รับเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกได้แก่คุณหนึ่ หรือคุณหนึ่มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่นนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกคุณหนึ่ คู่สมรสของคุณหนึ่ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งได้รับความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของคุณหนึ่อยู่ในความครอบครอง หรือเชื่อว่าเป็นหนึ่ของคุณหนึ่ หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของคุณหนึ่มาสอบสวนและมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้นๆ ส่งเอกสาร หรือวัตถุพยาน ซึ่งอยู่ในความยึดถือหรืออำนาจของผู้นั้น อันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของคุณหนึ่ ถ้าบุคคลนั้นจงใจขัดขืนหมายเรียกหรือคำสั่ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขอให้ศาลออกหมายจับคุณหนึ่หรือบุคคลนั้นมาขังไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 117 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483⁶

สำหรับบุคคลที่รับว่าเป็นหนึ่ของคุณหนึ่ หรือรับว่ามีทรัพย์สินของคุณหนึ่อยู่ในความครอบครอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอต่อศาล ขอให้ศาลบังคับให้บุคคลดังกล่าวชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเสมือนหนึ่งว่าคุณคนนั้นเป็นคุณหนึ่ตามคำพิพากษา ตามมาตรา 118 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

นอกจากนี้แล้ว เมื่อปรากฏว่าคุณหนึ่มีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่คุณหนึ่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหนังสือทวงหนึ่ โดยแจ้งความเป็นหนังสือไปยังบุคคลนั้น ให้ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินตามจำนวนที่แจ้งไป และให้แจ้งไปด้วยว่า ถ้าจะปฏิเสธให้แสดงเหตุผลประกอบข้อปฏิเสธเป็นหนังสือมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งความ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นหนึ่กองทรัพย์สินของคุณหนึ่อยู่ตามจำนวนที่แจ้งไปเป็นการเด็ดขาด

แต่ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งนั้น ปฏิเสธหนึ่ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการสอบสวน หากเห็นว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นหนึ่ก็จะจำหน่ายชื่อจากบัญชีคุณหนึ่ และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบ แต่ถ้าเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นหนึ่อยู่จำนวนเท่าใด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะแจ้งเป็นหนังสือยืนยันหนึ่ไปยังบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบ และให้แจ้งไปด้วยว่า ถ้าจะคัดค้านประการใด ให้ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งความยืนยัน

⁵ ดูรายละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างหมายเรียกมาให้การสอบสวนและรายงานศาลขอออกหมายจับคุณหนึ่ หน้า 143 - 151.

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความยืนยันคัดค้านต่อศาล โดยทำเป็นคำร้องภายในกำหนดระยะเวลาสิบวัน หากศาลพิจารณาแล้ว ถ้าพอใจว่าเป็นหนี้ ศาลจะออกคำสั่งบังคับให้บุคคลนั้นชำระเงิน หรือส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แต่ถ้าเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้ ศาลจะต้องมีคำสั่งจำหน่ายจากบัญชีลูกหนี้

ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับแจ้งความ หรือได้รับหนังสือทวงหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มิได้ปฏิเสธต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือมิได้ร้องคัดค้านต่อศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอต่อศาลให้บังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอต่อศาลให้ศาลออกหมายบังคับคดี เสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา⁷

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบว่าทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญา มีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้รับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้ แต่บุคคลที่ได้รับความเสียหายเพราะการไม่ยอมรับของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายได้ตามมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายในกรณีดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับจากวันที่อาจใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้ แต่ถ้ามีข้อโต้แย้งเป็นคดีให้นับจากวันที่คดีถึงที่สุด⁸

3. ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

การประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ หมายถึง คดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น หากคดีที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือคดีอาญา ไม่อยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามข้อนี้ เป็นอำนาจของลูกหนี้ที่จะดำเนินการเอง

กรณีดังกล่าว ก่อนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าดำเนินการฟ้องร้อง หรือประนีประนอมยอมความคดีใดๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ก่อน แต่ถ้าไม่ได้ตั้งกรรมการเจ้าหนี้ไว้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามมาตรา 41 และมาตรา 145 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 สำหรับการต่อสู้คดีนั้น แม้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 145 จะมีได้กล่าวถึงการต่อสู้คดี แต่ก็ต้องอยู่ในบังคับของบทบัญญัติมาตรา 145 ด้วย เช่นเดียวกัน⁹

⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 119

⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 92

⁹ วิชา มหาคุณ. (2539). *กฎหมายล้มละลาย*. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ. หน้า 75.

เมื่อได้ศึกษาถึง อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้ว ในลำดับต่อไป ควรจะได้ศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประนอมหนี้ ทั้งก่อนและภายหลังล้มละลาย ตามมาตรา 45 ถึงมาตรา 60 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ตามลำดับ

3.4 ขั้นตอนการประนอมหนี้ตามกฎหมายล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้ให้คำนิยามคำว่า การประนอมหนี้ว่าหมายความว่าอย่างไร แต่มีหลายท่านได้ให้ความหมายของการประนอมหนี้ไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์วิชา มหาคุณ ได้ให้ความหมายของการประนอมหนี้ว่า

การประนอมหนี้ คือ การที่ลูกหนี้ทำคำเสนอขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือโดยวิธีอื่นซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษตกลงยอมรับคำขอประนอมหนี้ นั้น และศาลได้พิจารณาและมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว ถ้ามีการชำระหนี้เต็มจำนวน ศาลย่อมมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายและมีผลให้หลุดพ้นจากการล้มละลาย จึงไม่มีประโยชน์ที่ศาลจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอีกต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1196/2525)¹⁰

อาจารย์วิชช วิจิตเสวี ได้ให้ความหมายของการประนอมหนี้ว่า

การประนอมหนี้ คือ การที่ลูกหนี้ขอทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายหลังมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด โดยขอชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือขอลดหย่อนผ่อนผันเป็นประการอื่น ซึ่งถ้าเป็นผลสำเร็จแล้วลูกหนี้ก็จะไม่ต้องถูกพิพากษาให้ล้มละลาย คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นอันถูกยกเลิกเพิกถอนไปในตัว (พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 วรรคแรก, มาตรา 46 และมาตรา 56)¹¹

อาจารย์ทวี กสิยพงษ์ ได้ให้ความหมายของการประนอมหนี้ว่า

การประนอมหนี้ คือ การที่ลูกหนี้ขอทำความตกลงในเรื่องหนี้สิน โดยวิธีขอชำระแต่เพียงบางส่วนหรือโดยวิธีอื่น ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษตกลงยอมรับคำขอประนอมหนี้ นั้น และศาลได้พิจารณาและมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว¹²

¹⁰ วิชา มหาคุณ. (2544). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ. หน้า 131.

¹¹ วิชช วิจิตเสวี. (2527). *กฎหมายลักษณะล้มละลาย*. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ. หน้า 37.

¹² ทวี กสิยพงษ์. (2536). *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ. หน้า 199.

จากการให้ความหมายของการประนอมหนี้ของอาจารย์หลายท่านดังกล่าวมานี้ เห็นได้ว่าสาระสำคัญของความหมายของการประนอมหนี้ไม่ได้แตกต่างกันเลย และเมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 วรรคแรก, มาตรา 46, มาตรา 56 และมาตรา 59 แล้ว อาจสรุปได้ว่า

การประนอมหนี้ หมายความว่า การที่ลูกหนี้ทำความตกลงกับเจ้าหนี้ในเรื่องหนี้สิน โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน หรือชำระหนี้โดยวิธีอื่น ซึ่งการประนอมหนี้จะเป็นผลสำเร็จได้ โดยมติพิเศษของที่ประชุมเจ้าหนี้ และศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ นั้น โดยจะเป็นผลทำให้หนี้เดิมระงับ ลูกหนี้จะผูกพันตามจำนวนหนี้ที่กำหนดไว้ในคำขอประนอมหนี้ และหนี้ที่ระงับสิ้นไปนั้น เจ้าหนี้อาจจะไปฟ้องร้องบังคับลูกหนี้อีกไม่ได้¹³

การประนอมหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนดไว้ 2 ระยะ คือ¹⁴

ระยะที่ 1 การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย หมายความว่า การประนอมหนี้ของลูกหนี้ หลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย

ระยะที่ 2 การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย หมายความว่า การประนอมหนี้ของลูกหนี้ ภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว

3.4.1 การประนอมหนี้ก่อนและภายหลังล้มละลาย

ภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ทำความตกลงในเรื่องหนี้สิน โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือโดยวิธีอื่น หากที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษยอมรับ และศาลเห็นชอบกับคำขอประนอมหนี้ด้วยแล้ว ลูกหนี้จะไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 45 ถึงมาตรา 60

ส่วนการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย จะต้องเกิดขึ้นภายหลังจากที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ดังนั้น หากลูกหนี้ยังไม่ประสงค์จะขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย หรือลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายแล้ว ที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่ลงมติ หรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุม หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ยอมรับคำขอประนอมหนี้ แต่ศาล

¹³ จีรภัทร์ การประเสริฐกิจ. (2545). “กระบวนการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายของไทย”. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 42.

¹⁴ คูรายละเอียดย้าย ภาคผนวก ง. แผนผังแสดงกระบวนการขั้นตอนการประนอมหนี้ตามกฎหมายล้มละลาย หน้า 142.

มิได้เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลจะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การล้มละลายดังกล่าว รวมถึงกรณีທີ່ประชุมเจ้าหนี้ยอมรับคำขอประนอมหนี้และศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว ต่อมาลูกหนี้ผิดนัดมิได้ชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงไว้ในการประนอมหนี้ หรือมีเหตุหนึ่งเหตุใดที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใด อาจขอให้ศาลยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

เมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว หากลูกหนี้ประสงค์จะขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ก็อาจยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กระบวนการพิจารณาทั้งหลายตั้งแต่การยื่นคำขอประนอมหนี้ การดำเนินการในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ รวมทั้งการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ให้นำบทบัญญัติในส่วนที่ 6 ว่าด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามมาตรา 63 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เว้นแต่กรณีที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 63 บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องดำเนินการตามที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะ โดยผู้ศึกษาขอสรุปสาระสำคัญไว้ดังนี้

3.4.1.1 การยื่นคำขอประนอมหนี้

การยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอธิบายได้ดังนี้

เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ภายในเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่ง ลูกหนี้จะต้องสาบานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และยื่นคำชี้แจงว่า ได้มีหุ้นส่วนกับผู้อื่นหรือไม่ ถ้ามีให้ระบุชื่อ และตำบลที่อยู่ ของห้างหุ้นส่วนและผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมด และภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้ต้องไปสาบานต่อ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแบบพิมพ์แสดงเหตุผลที่ทำให้มีหนี้สินล้นพ้นตัวรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน ชื่อตำบลที่อยู่ และอาชีพของเจ้าหนี้ ทรัพย์สิน และวันที่ที่ได้รับทรัพย์สินนั้น เป็นประกันแก่เจ้าหนี้ทรัพย์สินที่จะตกได้แก่ลูกหนี้ในภายหน้า ทรัพย์สินของคู่สมรส ตลอดจนทรัพย์สินอื่นซึ่งอยู่ในความยึดถือหรือครอบครองของลูกหนี้¹⁵

หลังจากนั้น ในกรณีที่ลูกหนี้ประสงค์จะขอประนอมหนี้ ลูกหนี้จะต้องทำคำขอประนอมหนี้ เป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หรือภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดให้

¹⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 30

ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม เมื่อศาลได้แจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งให้ลูกหนี้ทราบ เพื่อให้ไปสาบานตัวและยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับหุ้นส่วนและกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแบบ ล.11 และ ล.51 ก.¹⁶ เมื่อลูกหนี้มาพบเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องให้ลูกหนี้สาบานตัว และจดคำให้การลงในแบบ ล.5¹⁷ พร้อมกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องมอบแบบ ล.13 ก. ถึง ล.13 ซ.¹⁸ ให้ลูกหนี้กรอกข้อความและสาบานตัวยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าลูกหนี้ดำเนินการแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งให้ลูกหนี้ทราบว่า ถ้าประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ ก็ให้ยื่นภายในเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำชี้แจงนั้น หรือภายในกำหนดเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกำหนดให้¹⁹

คำขอประนอมหนี้ โดยปกติจะเป็นแบบพิมพ์ตามที่กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม กำหนดไว้ ตามแบบ ล.17²⁰ ซึ่งจะต้องแสดงข้อความแห่งการประนอมหนี้ว่าลูกหนี้ประสงค์จะขอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อย่างใด ถ้าขอชำระแต่เพียงบางส่วน ต้องแสดงให้เห็นว่าจะต้องชำระจำนวนเงินเท่าใด ของจำนวนหนี้ที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ มีกำหนดชำระให้เสร็จสิ้นเมื่อใด ถ้าขอผ่อนชำระจะผ่อนชำระอย่างไร เช่น จะผ่อนชำระให้เสร็จสิ้นภายในกี่งวด งวดละเป็นจำนวนเงินเท่าใด และแต่ละงวดจะชำระเมื่อใดกรณีที่ขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน

ตัวอย่างเช่น ลูกหนี้ประสงค์จะขอชำระหนี้เป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท หรือร้อยละหกสิบของจำนวนหนี้ที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 6 เดือน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ หรือภายในกำหนดเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ โดยการผ่อนชำระเป็นงวดๆ งวดละหนึ่งเดือน รวม 24 งวด จำนวนเงินงวดละ 30,000 บาท ส่วนงวดสุดท้ายจะชำระส่วนที่เหลือให้ครบถ้วน งวดแรกจะชำระภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ งวดอื่นๆ จะชำระภายในวันที่ 5 ของแต่ละเดือน เป็นต้น แต่ถ้าลูกหนี้ประสงค์ขอชำระหนี้โดยวิธีอื่น จะต้องแสดงให้เห็นว่า จะขอชำระหนี้โดยวิธีอย่างไร เช่น ขอมอบกิจการและทรัพย์สินของตนให้เจ้าหนี้ไปจัดการแบ่งกันเอง เป็นต้น

¹⁶ คุราชะเอียดท้าย ภาคผนวก ง. แบบฟอร์มคำร้องยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับหุ้นส่วนและกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแบบ ล.11 และ ล.51 ก. หน้า 109 – 112.

¹⁷ คุราชะเอียดท้าย ภาคผนวก ง. แบบฟอร์มรายงานเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ล.5 หน้า 113.

¹⁸ คุราชะเอียดท้าย ภาคผนวก ง. แบบฟอร์มบัญชีกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ ล.13 ก - ล.13 ซ. หน้า 115 – 122.

¹⁹ คุราชะเอียดท้าย ภาคผนวก ก. ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พุทธศักราช 2520 ข้อ 15 – 16, หน้า 103.

²⁰ คุราชะเอียดท้าย ภาคผนวก ง. แบบฟอร์มคำขอประนอมหนี้ ล.17 หน้า 123 – 124.

นอกจากนี้คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ จะต้องแสดงข้อความเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกต้องไว้ให้ชัดเจนว่าจะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ถอนการยึดทรัพย์คืนให้แก่ลูกหนี้ไป หรือให้นำไปขายทอดตลาดแล้วนำเงินมาชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ เป็นต้น

คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ จะต้องมีข้อความให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย เนื่องจากในการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายให้แก่เจ้าหนี้ นั้น จะต้องชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินตามลำดับก่อนหลังตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังนั้น ในการที่ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ ก็จะต้องขอประนอมหนี้โดยชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินก่อนและหลังตามลำดับเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ ในการแบ่งทรัพย์สินเหมือนกัน ถ้าหากคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ไม่มีข้อความที่แสดงถึงการตกลงยินยอมให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายแล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 53 บัญญัติห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้

นอกจากนี้แล้ว คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้จะต้องแสดงรายละเอียดแห่งหลักประกัน หรือผู้ค้ำประกัน ถ้ามี ทั้งนี้ เพื่อเป็นประกันในการชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้

ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม นอกจากคำขอประนอมหนี้จะเป็นแบบพิมพ์ที่กำหนดแล้ว ด้านหลังของคำขอประนอมหนี้ก็จะปรากฏข้อความของสัญญาค้ำประกันด้วย ซึ่งลูกหนี้ที่ประสงค์จะขอประนอมหนี้ จะต้องกรอกข้อความแสดงรายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้ว ถ้าหากมีผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันก็จะต้องกรอกข้อความลงในแบบพิมพ์ และนำมายื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พร้อมกัน

ข้อสังเกต

1. การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายจะยื่นขอได้ก่อนการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเท่านั้น หากยื่นภายหลังหรือในวันประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกก็ไม่อาจพิจารณาคำขอประนอมหนี้ได้ เพราะไม่มีหัวข้อประชุมกำหนดไว้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรายงานศาลขอให้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วให้ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายเข้ามาใหม่

2. การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมีได้ครั้งเดียว หากที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกมีมติไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายอีกไม่ได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องรายงานศาลให้ลูกหนี้ล้มละลาย

อนึ่ง คำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายที่ยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว นำเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกพิจารณา ในวันประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกลูกหนี้สามารถเสนอเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขจากคำขอประนอมหนี้ที่ยื่นไว้เดิมได้เพื่อให้บรรดาเจ้าหนี้ทุกรายพอใจและตกลงรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายดังกล่าว

จำนวนเงินที่ลูกหนี้จะต้องทำความตกลงในเรื่องหนี้สินโดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือโดยวิธีอื่นนั้น หมายถึง เป็นจำนวนเงินทั้งหมดที่เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ และศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้แล้ว หากเจ้าหนี้อื่นได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ หรือเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 107 (1) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เจ้าหนี้ก็จะไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายแต่อย่างใด แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว หรือเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในคดีล้มละลายก็ตาม ตามมาตรา 27 และมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ส่วนระยะเวลาหรือกำหนดเวลาที่จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้นั้น ควรกำหนดนับให้เริ่มชำระตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ยอมรับโดยมติพิเศษแล้ว ยังไม่ผูกมัดเจ้าหนี้ทั้งหลาย จนกว่าศาลจะได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว ตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังนั้น การประนอมหนี้ของลูกหนี้จึงเริ่มต้นมีผลผูกมัดเจ้าหนี้ทั้งหลายเมื่อศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว มิใช่เริ่มต้นมีผลตั้งแต่วันที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ หรือวันที่ที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้แต่อย่างใด เพราะหากที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ ก็มีไว้ว่าศาลจะต้องมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้เสมอไป ศาลอาจมีคำสั่งไม่เห็นชอบก็ได้

การยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายอธิบายได้ดังนี้

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้กำหนดเวลาให้ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายไว้ ไม่เหมือนกับกำหนดเวลากรณียื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ถ้าลูกหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ก็ยื่นเมื่อใดก็ได้เสมอ และอาจยื่นได้หลายครั้ง กล่าวคือ ถ้ายื่นมาครั้งหนึ่งแล้ว ไม่เป็นผลก็อาจยื่นได้อีก และถ้าหากไม่เป็นผลอีก ก็ยื่นได้อีก กฎหมายล้มละลายกำหนดไว้แต่เพียงว่า ถ้าได้เคยขอประนอมหนี้ไม่เป็นผลมาแล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้อีก ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่การขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผล

ดังนั้น ถ้าลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายแล้ว ลูกหนี้จะต้องกรอกแบบพิมพ์ตามที่กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม กำหนดไว้ ตามแบบ ล.17²¹ ซึ่งจะต้องแสดงข้อความแห่งการประนอมหนี้ว่าลูกหนี้ประสงค์จะขอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อย่างใด ถ้าขอชำระแต่เพียงบางส่วน ต้องแสดงให้ปรากฏว่าจะต้องชำระจำนวนเงินเท่าใด ของจำนวนหนี้ที่ศาลมีคำสั่ง

²¹ คู่มือละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. แบบฟอร์มคำขอประนอมหนี้ ล.17 หน้า 123 – 124.

อนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ มีกำหนดชำระให้เสร็จสิ้นเมื่อใด ถ้าขอผ่อนชำระจะผ่อนชำระอย่างไร เช่น จะผ่อนชำระให้เสร็จสิ้นภายในกี่งวด งวดละเป็นจำนวนเงินเท่าใด และแต่ละงวดจะชำระเมื่อใดกรณีที่ขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน

นอกจากนี้ คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้จะต้องแสดงข้อความเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกยึดไว้ให้ชัดเจนว่าจะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ถอนการยึดทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ไป หรือให้นำไปขายทอดตลาดแล้วนำเงินมาชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ เป็นต้น

คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ จะต้องมีข้อความให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย เนื่องจากในการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายให้แก่เจ้าหนี้ นั้น จะต้องชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินตามลำดับก่อนหลังตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังนั้น ในการที่ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ ก็จะต้องขอประนอมหนี้โดยชำระค่าใช้จ่ายและหนี้สินก่อนและหลังตามลำดับเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ ในการแบ่งทรัพย์สินเหมือนกัน ถ้าหากคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ไม่มีข้อความที่แสดงถึงการตกลงยินยอมให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายแล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 53 บัญญัติห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้

นอกจากนี้แล้ว คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้จะต้องแสดงรายละเอียดแห่งหลักประกัน หรือผู้ค้ำประกัน ถ้ามี ทั้งนี้ เพื่อเป็นประกันในการชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้

ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม นอกจากคำขอประนอมหนี้จะเป็นแบบพิมพ์ที่กำหนดแล้ว ด้านหลังของคำขอประนอมหนี้ก็จะปรากฏข้อความของสัญญาค้ำประกันด้วย ซึ่งลูกหนี้ที่ประสงค์จะขอประนอมหนี้ จะต้องกรอกข้อความแสดงรายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้ว ถ้าหากมีผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันก็จะต้องกรอกข้อความลงในแบบพิมพ์ และนำมายื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พร้อมกันด้วย

3.4.1.2 การดำเนินการในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

การดำเนินการในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อนล้มละลาย

เมื่อลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องเรียกประชุมเจ้าหนี้ เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือไม่ ตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 สำหรับการยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องนำเข้าไปปรึกษาในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เพื่อปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของ

ลูกหนี้หรือไม่ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป²²

ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด และพินกำหนดเวลาที่ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องเรียกประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกโดยเร็วที่สุด โดยมีการจัดทำประกาศเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่องนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดสถานที่ประชุมเจ้าหนี้ วัน เวลา และหัวข้อประชุม ร่างและพิมพ์ประกาศ (ตามแบบ ล.14) ให้มีจำนวนเพียงพอแก่เจ้าหนี้โดยมีใบรับ (ตามแบบ ล.58)

การกำหนดหัวข้อประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก

กรณีลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ หัวข้อประชุมตามรายการเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีดังนี้

- 1) เรื่องที่จะแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- 2) เพื่อปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายของลูกหนี้หรือไม่
- 3) ปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป
- 4) เรื่องอื่นๆ (หากมี)

กรณีลูกหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ไว้ หัวข้อประชุมข้อ 1, 3 และ 4 เหมือนกับกรณีแรก หัวข้อประชุมในข้อ 2) จะกำหนดว่า เพื่อปรึกษาว่าควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

2. เมื่อพิมพ์ประกาศประชุมเจ้าหนี้พร้อมใบรับประกาศ (รายชื่อเจ้าหนี้) ก็ดำเนินการส่งประกาศ

1) ส่งไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ กำหนดวันที่ลงประกาศหนังสือพิมพ์ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน

2) ปิดไว้ ณ สำนักงาน 1 ฉบับ

3) ส่งไปยังเจ้าหนี้ทุกคนที่มีชื่อในบัญชีเจ้าหนี้หรือหลักฐานอื่นของลูกหนี้ ส่วนเจ้าหนี้ที่ไม่ปรากฏชื่อในบัญชีหรือหลักฐานอื่นที่กล่าวมาแล้ว หากมายื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่งประกาศไปด้วย การส่งประกาศให้เจ้าหนี้ต้องส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน

²² คู่มือละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างคำขอประนอมหนี้ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งแล้ว หน้า 127.

4) สำหรับลูกหนี้ให้ออกเป็นหมายเรียกให้มาประชุม เพราะหากลูกหนี้ไม่มาประชุมมีโทษทางอาญาตามมาตรา 162 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ส่วนลูกหนี้ที่ปรากฏในชั้นสอบสวนกิจการทรัพย์สินว่าหลบหนีอยู่ระหว่างศาลออกหมายจับ ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกควรออกหมายเรียกโดยส่งตามภูมิลำเนาครั้งสุดท้าย เพราะในการส่งหมายเรียกครั้งแรกตอนสอบสวนกิจการทรัพย์สินอาจไม่ทราบ

5) การส่งประกาศนัดประชุมเจ้าหนี้ให้ส่งทางพนักงานเดินหมายหรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ

ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ติดตามผลการส่งหากมีการส่งไม่ชอบก็ให้ดำเนินการส่งใหม่ วันที่รับประกาศต้องห่างวันประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

แต่ในกรณีที่จะพ้นกำหนดเวลาที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้แล้ว แต่ยังไม่พ้นระยะเวลาที่กำหนดให้บรรดาเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ยังไม่นัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เพราะในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ และพ้นกำหนดเวลาที่ให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย เนื่องจากในการนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา หัวข้อประชุม และสถานที่ประชุม ให้เจ้าหนี้ทั้งหลายทราบด้วย หากยังไม่พ้นกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ก็จะไม่ทราบว่าเจ้าหนี้ทั้งหมดที่ราย รวมทั้งไม่ทราบชื่อ และภูมิลำเนาของเจ้าหนี้ด้วย ดังนั้นรูปแบบของการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกจึงเข้าลักษณะว่ามีเจ้าหนี้มาประชุมก็รายก็ทำการประชุมเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งกำหนดวัน เวลา หัวข้อประชุม และสถานที่ประชุม ให้เจ้าหนี้ทั้งหลายทราบและผลการแจ้งนั้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว หากในวันที่ทำการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก แม้ไม่มีเจ้าหนี้รายใดมาประชุมเลย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะรายงานให้ศาลทราบและขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย หากปรากฏว่ามีเจ้าหนี้มาประชุมไม่ว่าก็รายก็ตาม การจะลงมติเพื่อยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้นั้นก็จะต้องได้มติพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด

การประนอมหนีก่อนล้มละลาย ลูกหนี้สามารถกระทำได้ครั้งเดียว หากที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ และขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ต่อมาลูกหนี้จะขอประนอมหนี้อีกไม่ได้ เพราะหากเจ้าหนี้ลงมติไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ ศาลจะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันที ศาลจะงดพิพากษา หรือรอการพิพากษา หรือพิพากษาเป็นอย่าง

อื่น ไม่ได้ ถ้าลูกหนี้จะขอประนอมหนี้ก็ ลูกหนี้จะต้องยื่นคำขอประนอมหนี้ในภายหลัง เมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483²³

ในการเรียกประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้หรือไม่นั้น กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเร็วที่สุด ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนำเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาและลงมติในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่น ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้ ซึ่งในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องกำหนดหัวข้อประชุมตามที่กฎหมายกำหนดและต้องโฆษณากำหนดวันเวลาและสถานที่ที่จะประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และต้องแจ้งไปยังเจ้าหนี้ทั้งหลายเท่าที่ทราบด้วย ส่วนลูกหนี้นั้นกฎหมายมิได้กำหนดให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งกำหนดนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกให้ทราบ แต่ในระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พุทธศักราช 2520 ข้อ 22 กำหนดว่า ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก ถ้าลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ ก็ให้แจ้งหัวข้อประชุมเกี่ยวกับการขอประนอมหนี้ไปด้วย

มติของที่ประชุมเจ้าหนี้ เพื่อปรึกษาว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือไม่นั้น จะต้องเป็นมติพิเศษ ซึ่งหมายความว่ามติของเจ้าหนี้ฝ่ายข้างมาก และมีจำนวนหนี้เท่ากับสามในสี่ แห่งจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ ซึ่งได้เข้าประชุมด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนในที่ประชุมเจ้าหนี้ และได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้น ในการออกเสียงลงมติพิเศษนั้น เจ้าหนี้จะมาประชุมและออกเสียงด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมและออกเสียงแทนก็ได้ หรือเจ้าหนี้จะไม่มาประชุม และไม่ได้ออกเสียงให้ผู้อื่นมาประชุม แต่เจ้าหนี้จะใช้วิธีออกเสียงโดยทำเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับหนังสือนั้นก่อนวันประชุม ในกรณีเช่นนี้ให้ถือเสมือนหนึ่งว่าเจ้าหนี้ได้มาประชุมและออกเสียงด้วยตนเอง ตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483²⁴

²³ วิเชียร ติเรกอุดมศักดิ์. (2544). *ล้มละลายพิสดารฉบับปรับปรุงใหม่*. กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์. หน้า 100.

²⁴ คูรายละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างรายงานการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกและมีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้, ตัวอย่างหนังสือของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานผลการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกให้ศาลทราบ หน้า 128 – 131.

ถ้าที่ประชุมเจ้าหนี้ยี่ล้งมดึแล้ว ใม่เป็นมดึพิเศษ ค้ำขอประนอมหนึ่ของลูกหนึ่ กึ่ตคไป ใม่มีอะไรจะต้งขอรับความเห็นชอบจากศาล²⁵ เจ้ำพนักงานพิทักษัทรพีจะไ้รายงานศาล ขอใ้พิพากษาใ้ลูกหนึ่ล้งมดึลาย ตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติล้งมดึลาย พุทธศักราช 2483 ในกรณีทึ่ที่ประชุมเจ้าหนึ่ใม่ล้งมดึประการใด หรือใม่มีเจ้าหนึ่ไปประชุม เจ้ำพนักงานพิทักษัทรพี กึ่จะต้งรายงานศาลขอใ้พิพากษาใ้ลูกหนึ่ล้งมดึลาย ตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติ ล้งมดึลาย พุทธศักราช 2483 เช่นเดีวกัน ถ้าที่ประชุมล้งมดึพิเศษยอมรับค้ำขอประนอมหนึ่ เจ้ำพนักงานพิทักษัทรพีก็จ้ต้งรายงานศาลขอใ้ศาลพิจารณาและมีค้ำสั่งว่าจะเห็นชอบด้วย หรือใม่²⁶ การรายงานศาลในกรณีเช่นนี้ เจ้ำพนักงานพิทักษัทรพีจะรายงานศาลไปพร้อมกั้กับขอใ้ ศาลกำหนดนัดไ้สวนลูกหนึ่โดยเปิดเผย ตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติล้งมดึลาย พุทธศักราช 2483²⁷

นอกจากเจ้ำพนักงานพิทักษัทรพีจะมีอำนาจขอต่อศาลใ้สั่งว่าจะเห็นชอบ ด้วยกั้กับการประนอมหนึ่หรือ ใม่ พระราชบัญญัติล้งมดึลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 วรรคแรก กึ่ กำหนดใ้ลูกหนึ่มีอำนาจขอต่อศาลด้วยเช่นกัน

การดำเนินการในชั้นเจ้ำพนักงานพิทักษัทรพีภายหลังล้งมดึลาย

เมื่อลูกหนึ่ยื่นค้ำขอประนอมหนึ่แล้ว เจ้ำพนักงานพิทักษัทรพีจ้ต้งเรียก ประชุมเจ้าหนึ่ เพื่อปริกษาล้งมดึพิเศษว่าจะยอมรับค้ำขอประนอมหนึ่ของลูกหนึ่หรือ ใม่ ตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้งมดึลาย พุทธศักราช 2483

ในทางปฏิบัติของเจ้ำพนักงานพิทักษัทรพี กรมบังคับคดี กระทรวง ยุติธรรม เมื่อไ้ยื่นค้ำขอประนอมหนึ่ภายหลังล้งมดึลายแล้ว จะจัดทำประกาศเจ้ำพนักงานพิทักษั ทรพี เรื่องนัดประชุมเจ้าหนึ่ครั้งอื่น โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดสถานที่ประชุมเจ้าหนึ่ วัน เวลา และหัวข้อประชุม ร่างและพิมพ์ ประกาศ (ตามแบบ ล.14) ใ้มีจำนวนเพียงพอแก่เจ้าหนึ่โดยมีใบรับ (ตามแบบ ล.58)

การกำหนดหัวข้อประชุมเจ้าหนึ่ครั้งอื่น

กรณีลูกหนึ่ยื่นค้ำขอประนอมหนึ่ หัวข้อประชุมตามรายงานเจ้ำพนักงาน พิทักษัทรพีมีดังนี้

²⁵ โชค จารุจินดา. *อั้งแล้ว เริงอรรถที่ 3*. หน้า 175.

²⁶ พระราชบัญญัติล้งมดึลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49

²⁷ คูรายละเอียดย้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างรายงานการประชุมเจ้าหนึ่ครั้งแรกและใม่มีมดึพิเศษ, ตัวอย่างหนังสือ ของเจ้ำพนักงานพิทักษัทรพีรายงานผลการประชุมเจ้าหนึ่ครั้งแรกใ้ศาลทราบและขอใ้พิพากษาใ้ลูกหนึ่ ล้งมดึลาย. หน้า 125 – 126 และ 134.

- 1) เรื่องที่จะแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- 2) เพื่อปรึกษาว่าจะควรยอมรับคำขอประนอมหนี้หลังล้มละลายของลูกหนี้หรือไม่
- 3) ปรึกษาดังวิธีที่จะจัดการกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป 4) เรื่องอื่นๆ (หากมี)

2. เมื่อพิมพ์ประกาศประชุมเจ้าหนี้พร้อมใบรับประกาศ (รายชื่อเจ้าหนี้) ควรถ่ายสำเนาภาพถ่ายคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ไปด้วย เพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าหนี้เพื่อไม่ต้องเสียเวลาการเดินทางประชุมอีก แล้วก็ดำเนินการส่งประกาศ

ข้อสังเกต ในการประชุมเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายไม่ต้องประกาศโฆษณากำหนดทางหนังสือพิมพ์ (การประกาศทางหนังสือพิมพ์ใช้เฉพาะการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเท่านั้น) โดยมีวิธีการส่งแจ้งนัดประชุมดังนี้

- 1) ปิดไว้ ณ สำนักงาน 1 ฉบับ
- 2) ส่งไปยังเจ้าหนี้ทุกคนที่มีชื่อในบัญชีเจ้าหนี้หรือหลักฐานอื่นของลูกหนี้ ส่วนเจ้าหนี้ที่ไม่ปรากฏชื่อในบัญชีหรือหลักฐานอื่นที่กล่าวมาแล้ว หากมาขึ้นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่งประกาศให้ด้วย การส่งประกาศให้เจ้าหนี้ต้องส่งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน
- 3) สำหรับลูกหนี้ให้ออกเป็นหมายเรียกให้มาประชุม เพราะหากลูกหนี้ไม่มาประชุมมีโทษทางอาญาตามมาตรา 162 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483
- 4) การส่งประกาศนัดประชุมเจ้าหนี้ให้ส่งทางพนักงานเดินหมายหรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ

ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ติดตามผลการส่งหากมีการส่งไม่ชอบก็ให้ดำเนินการส่งใหม่ วันที่รับประกาศต้องห่างวันประชุมไม่น้อยกว่า 3 วัน

ในการเรียกประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่น เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายหรือไม่นั้น ซึ่งในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่นเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องกำหนดหัวข้อประชุมตามที่กฎหมายกำหนดและแจ้งให้ที่ประชุมเจ้าหนี้ทราบด้วยว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินเข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นจำนวนเงินเท่าใด อะไรบ้าง เพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าหนี้ว่าจะลงมติยอมรับคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายตามจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้เสนอมาหรือไม่ หรือจะต่อรองกันอย่างไร

มติของที่ประชุมเจ้าหนี้ เพื่อปรึกษาว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของ ลูกหนี้หรือไม่นั้น จะต้องเป็นมติพิเศษ ซึ่งหมายความว่ามติของเจ้าหนี้ฝ่ายข้างมาก และมีจำนวนหนี้ เท่ากับสามในสี่ แห่งจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ ซึ่งได้เข้าประชุมด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้ ผู้อื่นเข้าประชุมแทนในที่ประชุมเจ้าหนี้ และได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้น ในการออกเสียงลง มติพิเศษนั้น เจ้าหนี้จะมาประชุมและออกเสียงด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมและ ออกเสียงแทนก็ได้ หรือเจ้าหนี้จะไม่มาประชุม และไม่ได้ออกเสียงให้ผู้อื่นมาประชุม แต่เจ้าหนี้ จะใช้วิธีออกเสียงโดยทำเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับหนังสือนั้นก่อน วันประชุม ในกรณีเช่นนี้ให้ถือเสมือนหนึ่งว่าเจ้าหนี้ได้มาประชุมและออกเสียงด้วยตนเอง ตาม มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ถ้าที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติแล้ว ไม่เป็นมติพิเศษ คำขอประนอมหนี้ของ ลูกหนี้ก็ตกไป ไม่มีอะไรจะต้องขอรับความเห็นชอบจากศาล ลูกหนี้ก็ยังคงมีสถานะเป็นบุคคล ล้มละลายตามคำพิพากษาตามเดิม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะดำเนินการจัดการกิจการและ ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ค้างค้างให้เสร็จสิ้น เพื่อนำเงินที่รวบรวมได้มาแบ่งให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ต่อไป ถ้าที่ประชุมลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะต้องรายงานศาล ขอให้ศาลพิจารณาและมีคำสั่งว่าจะเห็นชอบด้วยหรือไม่ การรายงานศาลในกรณีเช่นนี้ เจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลไปพร้อมกับขอให้ศาลกำหนดนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย ตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

นอกจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีอำนาจขอต่อศาลให้สั่งว่าจะ เห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้หรือไม่ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 วรรคแรก ก็กำหนดให้ลูกหนี้มีอำนาจขอต่อศาลด้วยเช่นกัน

3.4.1.3 การพิจารณาคำขอประนอมหนี้

การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

เมื่อศาลได้รับรายงานจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือคำขอของลูกหนี้ ขอให้ พิจารณาสั่งว่าจะเห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้หรือไม่แล้ว ศาลจะยังกำหนดวันนั่งพิจารณาคำ ขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ไม่ได้ เนื่องจากที่ศาลจะพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ได้ ต่อเมื่อศาลได้นัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้ว เว้นแต่กรณีที่ลูกหนี้ร่วมขอประนอมหนี้ นั้น แม้ศาล จะยังมีไต่สวนลูกหนี้ทั้งหมดโดยเปิดเผย เพราะเหตุว่าลูกหนี้บางคนไม่สามารถจะมาศาล โดย เจ็บป่วยหรืออยู่นอกราชอาณาจักรก็ตาม ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวน ลูกหนี้นั้นๆ ศาลก็มีอำนาจพิจารณาคำขอประนอมหนี้ได้ แต่ทั้งนี้ต้องได้มีการไต่สวนลูกหนี้โดย เปิดเผยแล้วอย่างน้อยคนหนึ่ง ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่ถ้า

กรณีเมื่อปรากฏว่า ลูกหนี้เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือกายพิการ ซึ่งศาลเห็นว่าไม่สามารถจะไต่สวนโดยเปิดเผยได้ ศาลจะสั่งการไต่สวนโดยเปิดเผย หรือจะสั่งให้มีการไต่สวนโดยวิธีอื่นใด ณ ที่ใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานขอให้ศาลนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยพร้อมกับขอให้นัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ศาลจะกำหนดนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ก่อนแล้ว จึงนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยไม่ได้ ศาลจะต้องนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยก่อนแล้ว จึงนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลัง

การไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย กฎหมายกำหนดให้ศาลไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยเป็นการด่วน เพื่อทราบกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ ถึงเหตุผลที่ทำให้มีหนี้สินสิ้นพันตัว ตลอดจนความประพฤติของลูกหนี้ว่าได้กระทำ หรือละเว้นกระทำการใด ซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หรือตามกฎหมายอื่นเกี่ยวกับการล้มละลาย²⁸

เมื่อศาลได้นัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยเสร็จแล้ว ศาลจะกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้ แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ แต่ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีเวลาแจ้งกำหนดนัดให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในทางปฏิบัติของศาลแล้ว ศาลจะแจ้งกำหนดนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยกับวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้ หรือวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบพร้อมกัน แต่กำหนดนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย จะต้องก่อนกำหนดนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ด้วยเหตุผลตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น

เมื่อศาลได้แจ้งกำหนดวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้มายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งกำหนดนัดให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ โดยให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ออกประกาศตามแบบ ล.16 แจ้งสถานที่ วัน เวลา ที่จะทำการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยดังนี้

1. ส่งไปลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน
2. ส่งให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน
3. ปิดประกาศ ณ ที่ทำการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 1 ฉบับ

²⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 42

4. แจ้งให้ลูกหนี้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน (ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะหมายเรียก (ตามแบบ ล.51 ก) ให้ลูกหนี้ไปในการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย

รวมถึงเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องทำรายงานเกี่ยวกับการประนอมหนี้ กิจการทรัพย์สิน และความประพฤติของลูกหนี้ยื่นต่อศาลไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้²⁹ และในการดำเนินการในศาล เมื่อลูกหนี้ไปศาลตามกำหนดนัด ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการดังนี้

1. จัดให้ลูกหนี้สาบานตัว
2. ช่วยซักถามลูกหนี้เกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ เหตุผลที่ทำให้ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ความประพฤติของลูกหนี้ว่าได้กระทำผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายอย่างไรหรือไม่ (ใช้ข้อซักถามทำนองเดียวกับการสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน)
3. ศาลอาจเป็นผู้ซักถามเพิ่มเติมและให้เจ้าหน้าที่มาฟังการไต่สวนซักถามต่อจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
4. เมื่อลูกหนี้ให้การไต่สวนเสร็จ ศาลจะสั่งปิดการไต่สวนและส่งสำเนาคำให้การไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 1 ฉบับ
5. ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์คัดหรือถ่ายรายงานกระบวนการพิจารณาของศาล และหากไม่มีคำสั่งให้ส่งสำเนาคำให้การไต่สวนแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอคัดหรือถ่ายคำให้การพร้อมเสนอรายงานเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาให้ทราบ

ถ้าลูกหนี้ไม่ไปศาลตามกำหนดนัดโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องหรือมีลักษณะจะประวิงการไต่สวนหรือจะหลบหนี ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แถลงศาลขอให้ออกหมายจับตัวลูกหนี้มาศาลเพื่อทำการไต่สวนตามมาตรา 117 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่ายังไม่มีความผิดประการใดประวิงการไต่สวนหรือหลบหนี ศาลอาจสั่งให้เลื่อนการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยออกไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องดำเนินการส่งประกาศกำหนดการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน ปิดประกาศ ณ ที่ทำการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แจ้งให้ลูกหนี้ทราบแต่ไม่ต้องส่งประกาศไปลงโฆษณาทางหนังสือพิมพ์อีก

การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ในชั้นศาล ศาลจะต้องพิจารณาจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่กล่าวมาแล้ว และข้อคัดค้านของเจ้าหนี้ประกอบด้วย เพราะเจ้าหนี้ที่ได้อ่านคำขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว แม้จะได้เคยออกเสียงลงมติยอมรับคำขอประนอมหนี้

²⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 และ 50

ไว้ในที่ประชุมเจ้าหน้าที่ตาม ก็มีอำนาจคัดค้านต่อศาลได้ ตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

เมื่อศาลได้พิจารณาดังกล่าวแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร กรณีที่กฎหมายห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ดังต่อไปนี้คือ³⁰

1) การประนอมหนี้ไม่มีข้อความใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

2) การประนอมหนี้ไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป หรือทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน หรือปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถ้าหากลูกหนี้ต้องล้มละลายแล้ว ไม่มีเหตุที่จะปลดลูกหนี้จากการล้มละลายได้เลย

ดังนั้น ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงตามข้อ 1) และข้อ 2) ตามที่กล่าวมาแล้ว ศาลจะต้องมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลจะใช้ดุลพินิจมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ไม่ได้

สำหรับกรณีตามข้อ 2) กรณีปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถ้าหากลูกหนี้ต้องล้มละลายแล้ว ไม่มีเหตุที่จะปลดลูกหนี้จากการล้มละลายได้เลยนั้น ได้แก่ กรณีที่ปรากฏในมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 กล่าวคือ ศาลจะมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ได้แบ่งทรัพย์สินชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบ และไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ดังนั้น ถ้าหากปรากฏว่า ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตแล้ว ศาลจะมีคำสั่งปลดจากล้มละลายไม่ได้เลย

เดิม บุคคลล้มละลายทุจริตตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หรือ มีความผิดเกี่ยวกับการล้มละลาย ฐานชักยกหรือฉ้อโกง ตามกฎหมายลักษณะอาญา ต่อมาพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 ได้แก้ไขความหมายของคำว่า บุคคลล้มละลายทุจริต โดยได้ให้ความหมายใหม่ ความหมายว่า บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หรือ เป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานชักยกหรือฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะ

³⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 53

เป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

ในกรณีที่หากปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถ้าหากลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะปลดจากการล้มละลายได้ก็แต่โดยมีเงื่อนไข ศาลจะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ได้ เมื่อลูกหนี้ให้ประกันสำหรับชำระหนี้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ไม่มีประกัน ซึ่งเจ้าหนี้ อาจขอรับชำระหนี้ได้ ตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่เนื่องจาก บทบัญญัติตามแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 71 และมาตรา 73 ได้ถูก ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 สำหรับมาตรา 71 ให้ใช้ข้อความ ใหม่กำหนดให้กรณีที่ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะ ฟังได้มาในเวลาต่อไปก็ได้ แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่บุคคลนั้นได้รับการปลดจากล้มละลาย ตาม มาตรา 81/1

เมื่อศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ในทางปฏิบัติของ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม จะต้องโฆษณาคำสั่งเห็นชอบด้วยการ ประนอมหนี้ในราชกิจจานุเบกษา และในหนังสือพิมพ์รายวัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบ ตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกประกาศไปยังหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง หากลูกหนี้เป็น บุคคลธรรมดา จะต้องแจ้งนายทะเบียนท้องถิ่นเขตที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาทราบพร้อมกับหนังสือแจ้ง ให้ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ อธิบดีกรมตำรวจ ทราบว่าศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอม หนี้ก่อนล้มละลาย ดังนั้นลูกหนี้จึงไม่ต้องห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักร และเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์จะต้องส่งสำนวน ให้นักบัญชีคำนวณค่าใช้จ่ายตามมาตรา 130 (1) – (7) แห่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483³¹

หากศาลมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ เป็นอันตกไป ศาลจะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 61 แห่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับ คดี กระทรวงยุติธรรม จะต้องประกาศโฆษณาคำสั่งหรือคำพิพากษาในราชกิจจานุเบกษาและใน หนังสือพิมพ์รายวัน ไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกประกาศไปยังหน่วยงาน ต่างๆที่เกี่ยวข้อง หากลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาแจ้งนายทะเบียนท้องถิ่นเขตที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนา ทราบ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้แจ้งไปด้วยว่า หากลูกหนี้ย้ายที่อยู่ใหม่

³¹ ดูรายละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างประกาศเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่อง ศาลเห็นชอบด้วยการประนอม หนี้ก่อน หน้า 135 - 136.

ขอให้แจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบพร้อมกับมีหนังสือแจ้งให้ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ อธิบดีกรมตำรวจทราบด้วยว่า ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายให้แจ้งว่า ห้ามมิให้ลูกหนี้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร และให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ลงนัดขยายแบ่งทรัพย์ครั้งที่ 1 ล่วงหน้าไว้ 5 เดือน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย(เมื่อศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องทำการแบ่งทรัพย์สินทุกระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน หากไม่สามารถแบ่งทรัพย์สินได้ จะต้องรายงานต่อศาลเพื่อขออนุญาตขยายเวลาในการแบ่งทรัพย์สิน

การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย

เมื่อศาลได้รับรายงานจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือคำขอของลูกหนี้ ขอให้พิจารณาสั่งว่าจะเห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้หรือไม่แล้ว ศาลจะยังกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ไม่ได้ เนื่องจากกรณีที่ศาลจะพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ได้ ต่อเมื่อศาลได้นัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้ว เว้นแต่กรณีที่ลูกหนี้ร่วมขอประนอมหนี้ นั้น แม้ศาลจะยังมีได้ไต่สวนลูกหนี้ทั้งหมด โดยเปิดเผย เพราะเหตุว่าลูกหนี้บางคนไม่สามารถจะมาศาล โดยเจ็บป่วยหรืออยู่นอกราชอาณาจักรก็ตาม ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนลูกหนี้ นั้นๆ ศาลก็มีอำนาจพิจารณาคำขอประนอมหนี้ได้ แต่ทั้งนี้ต้องได้มีการไต่สวนลูกหนี้ โดยเปิดเผยแล้วอย่างน้อยคนหนึ่ง ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่ถ้ากรณีเมื่อปรากฏว่า ลูกหนี้เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือกายพิการ ซึ่งศาลเห็นว่าไม่สามารถจะให้ศาลไต่สวนโดยเปิดเผยได้ ศาลจะสั่งงดการไต่สวนโดยเปิดเผย หรือจะสั่งให้มีการไต่สวนโดยวิธีอื่นใด ณ ที่ใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานขอให้ศาลนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยพร้อมกับขอให้นัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ศาลจะกำหนดนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ก่อนแล้ว จึงนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยไม่ได้ ศาลจะต้องนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยก่อนแล้ว จึงนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลัง

เมื่อศาลได้นัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยเสร็จแล้ว ศาลจะกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้ แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ แต่ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีเวลาแจ้งกำหนดนัดให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในทางปฏิบัติของศาลแล้ว ศาลจะแจ้งกำหนดนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยกับวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้ หรือวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบพร้อมกัน แต่กำหนดนัดไต่สวนลูกหนี้ โดยเปิดเผย จะต้องก่อนกำหนดนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ด้วยเหตุผลตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น

เมื่อศาลได้แจ้งกำหนดวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้มายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งกำหนดนัดให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้โดยให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ออกประกาศตามแบบ ล.16 แจ้งสถานที่ วัน เวลา ที่จะทำการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยดังนี้

1. ส่งไปลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน

2. ส่งให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน

3. ปิดประกาศ ณ ที่ทำการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 1 ฉบับ

4. แจ้งให้ลูกหนี้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน (ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะหมายเรียก (ตามแบบ ล.51 ก) ให้ลูกหนี้ไปในการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย

รวมถึงเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องทำรายงานเกี่ยวกับการประนอมหนี้ กิจการทรัพย์สิน และความประพฤติของลูกหนี้ยื่นต่อศาลไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้³² และในการดำเนินการในศาล เมื่อลูกหนี้ไปศาลตามกำหนดนัด ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการดังนี้

1. จัดให้ลูกหนี้สำเนาตัว

2. ช่วยซักถามลูกหนี้เกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ เหตุผลที่ทำให้ลูกหนี้มีหนี้สินสิ้นพันตัว ความประพฤติของลูกหนี้ว่าได้กระทำความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายอย่างไรหรือไม่ (ใช้ข้อซักถามทำนองเดียวกับการสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน)

3. ศาลอาจเป็นผู้ซักถามเพิ่มเติมและให้เจ้าหนี้ที่มาฟังการไต่สวนซักถามต่อจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

4. เมื่อลูกหนี้ให้การไต่สวนเสร็จ ศาลจะสั่งปิดการไต่สวนและส่งสำเนาคำให้การไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 1 ฉบับ

5. ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์คัดหรือถ่ายรายงานกระบวนการพิจารณาของศาล และหากไม่มีคำสั่งให้ส่งสำเนาคำให้การไต่สวนแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอคัดหรือถ่ายคำให้การพร้อมเสนอรายงานเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาให้ทราบ

ถ้าลูกหนี้ไม่ไปศาลตามกำหนดนัดโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องหรือมีลักษณะจะประวิงการไต่สวนหรือจะหลบหนี ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แกลงศาลขอให้ออกหมายจับตัวลูกหนี้มาศาลเพื่อทำการไต่สวนตามมาตรา 117 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่หากเจ้า

³² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 49 และ 50

พนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่ายังไม่มีความผิดประการใด ส่วนหรือหลบหนี ศาลอาจสั่งให้เลื่อนการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยออกไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องดำเนินการส่งประกาศกำหนดการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน ปิดประกาศ ณ ที่ทำการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แจ้งให้ลูกหนี้ทราบแต่ไม่ต้องส่งประกาศไปลงโฆษณาทางหนังสือพิมพ์อีก

การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ในชั้นศาล ศาลจะต้องพิจารณาจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่กล่าวมาแล้ว และข้อคัดค้านของเจ้าหนี้ประกอบด้วย เพราะเจ้าหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว แม้จะได้เคยออกเสียงลงมติยอมรับคำขอประนอมหนี้ไว้ในที่ประชุมเจ้าหนี้ก็ตาม ก็มีอำนาจคัดค้านต่อศาลได้ ตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

เมื่อศาลได้พิจารณาดังกล่าวแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร กรณีที่กฎหมายห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ดังต่อไปนี้คือ³³

1) การประนอมหนี้ไม่มีข้อความใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

2) การประนอมหนี้นั้นไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป หรือทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน หรือปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถ้าหากลูกหนี้ต้องล้มละลายแล้ว ไม่มีเหตุที่จะปลดลูกหนี้จากการล้มละลายได้เลย

ดังนั้น ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงตามข้อ 1) และข้อ 2) ตามที่กล่าวมาแล้ว ศาลจะต้องมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ศาลจะใช้ดุลพินิจมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ไม่ได้

สำหรับกรณีตามข้อ 2) กรณีปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถ้าหากลูกหนี้ต้องล้มละลายแล้ว ไม่มีเหตุที่จะปลดลูกหนี้จากการล้มละลายได้เลยนั้น ได้แก่ กรณีที่ปรากฏในมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 กล่าวคือ ศาลจะมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าได้แบ่งทรัพย์สินชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบ และไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ดังนั้น ถ้าหากปรากฏว่า ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตแล้ว ศาลจะมีคำสั่งปลดจากล้มละลายไม่ได้เลย

³³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 53

ในกรณีที่หากปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถ้าหากลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะปลดจากการล้มละลายได้ก็แต่โดยมีเงื่อนไข ศาลจะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ได้ เมื่อลูกหนี้ให้ประกันสำหรับชำระหนี้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ไม่มีประกัน ซึ่งเจ้าหนี้อาจขอรับชำระหนี้ได้ ตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แต่เนื่องจากบทบัญญัติตามแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 71 และมาตรา 73 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2547 สำหรับมาตรา 71 ให้ใช้ข้อความใหม่กำหนดให้กรณีที่ศาลมีคำสั่งปลดจากการล้มละลาย ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะพึงได้มาในเวลาต่อไปก็ได้ แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่บุคคลนั้นได้รับการปลดจากการล้มละลาย ตามมาตรา 81/1

เมื่อศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ถ้าศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ศาลจะมีคำสั่งเช่นเดียวกับกรณีการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไม่ได้ เนื่องจากการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย เป็นกรณีที่ศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ศาลจะต้องสั่งยกเลิกการล้มละลายเสียก่อน แล้วจึงจะสั่งให้ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน หรือจะสั่งประการใด ตามที่เห็นสมควรก็ได้ ตามมาตรา 63 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483³⁴

ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม จะต้องโฆษณาคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ในราชกิจจานุเบกษา และในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบ ตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกประกาศไปยังหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง หากลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องแจ้งนายทะเบียนท้องถิ่นเขตที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาทราบพร้อมกับมีหนังสือแจ้งให้ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ อธิบดีกรมตำรวจ ทราบว่าศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ดังนั้นลูกหนี้จึงไม่ต้องห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักร และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องส่งสำนวน ใหนักบัญชีคำนวณค่าใช้จ่ายตามมาตรา 130 (1) – (7) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483³⁵

หากศาลมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายอีก คำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้เป็นอันตกไป ศาลไม่ต้องพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา

³⁴ ฎรายละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างประกาศเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่อง ศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายและยกเลิกล้มละลาย หน้า 141.

³⁵ ฎรายละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างประกาศเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่อง ศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย หน้า 137.

61 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อีก เพราะเนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายอยู่ก่อนแล้ว

3.4.1.4 ผลของการประนอมหนี้

ผลของการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

การประนอมหนี้ ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้อยอมรับและศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว ก่อให้เกิดผลในทางกฎหมาย ดังนี้

1) ลูกหนี้ไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย และคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นอันถูกยกเลิกไปในตัว ลูกหนี้กลับมีอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ต่อไป ในส่วนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น เนื่องจากลูกหนี้ยังไม่พ้นจากภาวะเป็นผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้เสร็จสิ้นแล้ว ดังนั้น ในระหว่างที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงยังคงมีอำนาจที่เกี่ยวข้องอยู่บ้าง ถ้าไม่ขัดกับข้อตกลงในการประนอมหนี้ และอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่กลับมีขึ้นใหม่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะต้องปฏิบัติตามต่อไปให้เสร็จสิ้น แต่ถ้าลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้เสร็จสิ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็เป็นอันหมดหน้าที่ไปทั้งสิ้น ลูกหนี้อย่อมมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้บริบูรณ์³⁶

2) ผู้กักเจ้าหนี้ทั้งหมดในเรื่องนี้ ซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ได้ ตามมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การประนอมหนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้อยอมรับและศาลเห็นชอบแล้ว มีผลทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งหมดในเรื่องนี้ซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ได้ คงอยู่แต่หนี้ที่ปรากฏตามข้อประนอมหนี้ ซึ่งศาลสั่งเห็นชอบด้วยแล้วเท่านั้น กล่าวคือ ลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ให้กับเจ้าหนี้ ซึ่งได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ ส่วนเจ้าหนี้ซึ่งได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ผู้นั้นก็หมดไป ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินโดยสิ้นเชิง³⁷

แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับหนี้ซึ่งตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ลูกหนี้ไม่อาจหลุดพ้นโดยคำสั่งปลดจากการล้มละลาย ได้แก่ หนี้เกี่ยวกับภาษีอากร และหนี้ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความทุจริตหรือ โกงของบุคคลล้มละลาย หรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้อง เนื่องจากทุจริตหรือ โกง ซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องสมควร ตามมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การประนอมหนี้ไม่อาจใช้หนี้ดังกล่าวได้ เว้นแต่เจ้าหนี้ทั้งสองประเภทนี้จะได้ลงมติเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ของลูกหนี้ การประนอมหนี้จึงจะผูกมัดเจ้าหนี้ดังกล่าว

³⁶ โขก จารุจินดา. *อ่างแล้ว เจริญธรรม* ที่ 3. หน้า 188.

³⁷ วิชามหาคุณ. *อ่างแล้ว เจริญธรรม* ที่ 10. หน้า 108.

3) เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขอต่อศาลให้บังคับลูกหนี้ หรือผู้ค้ำประกัน ให้ปฏิบัติตามข้อความที่ประนอมหนี้ได้ ตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

กรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามที่ตกลงไว้ในการประนอมหนี้ หากเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใด หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประสงค์จะให้ลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามที่ตกลงไว้ในการประนอมหนี้ ก็อาจจะขอต่อศาลให้บังคับลูกหนี้ หรือผู้ค้ำประกันปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ได้

4) การประนอมหนี้ไม่ทำให้บุคคล ซึ่งเป็นหุ้นส่วนกับลูกหนี้ หรือรับผิดร่วมกับลูกหนี้ หรือผู้ค้ำประกัน หรืออยู่ในลักษณะอย่างผู้ค้ำประกันของลูกหนี้หลุดพ้นจากความผิดไปด้วย ตามมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

การประนอมหนี้เป็นวิธีการที่จะช่วยลูกหนี้ผู้สุจริตให้ได้มีโอกาสตั้งตัวใหม่ ไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย เป็นการช่วยลูกหนี้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงไม่ทำให้บุคคลอื่น แม้จะเป็นหุ้นส่วนกับลูกหนี้ หรือรับผิดร่วมกับลูกหนี้ หรือผู้ค้ำประกัน หรืออยู่ในลักษณะอย่างผู้ค้ำประกันของลูกหนี้หลุดพ้นไปด้วย บุคคลอื่นดังกล่าวมีความรับผิดชอบในหนี้รายนั้นต่อเจ้าหนี้เพียงใดก่อนมีการประนอมหนี้ ก็ยังคงมีความรับผิดชอบอยู่ตามเดิม³⁸

ผลของการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย

กฎหมายให้นำบทบัญญัติในส่วนที่ 6 ว่าด้วยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายมาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามมาตรา 63 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

3.4.1.5 การยกเลิกการประนอมหนี้

การยกเลิกการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

การประนอมหนี้ของลูกหนี้ แม้ที่ประชุมเจ้าหนี้จะยอมรับและศาลเห็นชอบด้วยแล้ว ลูกหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้จะขอเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในคำขอประนอมหนี้ไม่ได้ เพราะหากจะขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้จะต้องขอแก้ไขในเวลาประชุมเจ้าหนี้ หรือในเวลาที่ศาลพิจารณาคำขอประนอมหนี้ได้ และการแก้ไขนั้นจะต้องเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป ด้วย ตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ลูกหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงไว้ในการประนอมหนี้ หากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงไว้ในการประนอมหนี้ หรือปรากฏแก่ศาล

³⁸ โขก จารุจินดา. อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3. หน้า 192.

โดยมีพยานหลักฐานว่า การประนอมหนี้ นั้น ไม่อาจดำเนินไปได้โดยปราศจากอัยการ หรือจะเป็นการเน้นเข้ากินสมควร หรือการที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยนั้นเป็นเพราะถูกหลอกลวงทุจริต เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจรายงาน หรือเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดอาจมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขอให้มีการสั่งยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย โดยศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483³⁹

การที่ศาลสั่งยกเลิกการประนอมหนี้ นั้น ศาลจะต้องสั่งทั้งสองกรณีพร้อมกัน กล่าวคือ สั่งยกเลิกการประนอมหนี้ และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ศาลจะสั่งยกเลิกการประนอมหนี้แต่ไม่ได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายหาได้ไม่ มิฉะนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไม่มีอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สิน เช่น การขายทอดตลาดลูกหนี้ต่อไปได้ ดังนั้น ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะต้องรายงานศาล ขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายด้วย

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาดังกล่าวแล้ว ศาลจะต้องแจ้งคำพิพากษาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ ตามมาตรา 159 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องโฆษณาคำพิพากษาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ โดยในคำโฆษณาต้องระบุชื่อ ตำบล ที่อยู่ อาชีพของลูกหนี้ และวันที่ศาลได้มีคำพิพากษา ทั้งต้องแจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายยื่นคำขอรับชำระหนี้ที่ลูกหนี้ได้กระทำขึ้นในระหว่างวันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ จนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย ตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483⁴⁰

การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งกำหนดเวลาเจ้าหนี้ทั้งหลายยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อีกตามที่กล่าวมาแล้ว ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นพ้นกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ ซึ่งเป็นเวลาทั่วไปตามมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้ว เนื่องจากในระหว่างวันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ จนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เป็นระยะเวลาที่ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของตนได้โดยสมบูรณ์⁴¹ ดังนั้น เจ้าหนี้ซึ่งลูกหนี้ได้ก่อให้เกิดหนี้ขึ้นในระหว่างที่มีอำนาจโดยสมบูรณ์เช่นนี้ จึงชอบที่จะขอรับชำระหนี้ได้

³⁹ ฎรายละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างหนังสือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ศาลยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หน้า 134.

⁴⁰ ฎรายละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างประกาศเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่อง ยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หน้า 138.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 194.

การยกเลิกการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย

การประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนั้น แม้ที่ประชุมเจ้าหนี้จะยอมรับและศาลเห็นชอบด้วยแล้ว ลูกหนี้มีหน้าที่จะต้องชำระหนี้ตามข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้จะขอเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในคำขอประนอมหนี้ไม่ได้ เพราะหากจะขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ ลูกหนี้จะต้องขอแก้ไขในเวลาประชุมเจ้าหนี้ หรือในเวลาศาลพิจารณาคำขอประนอมหนี้ได้ และการแก้ไขนั้นจะต้องเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไปด้วย ตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ลูกหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงไว้ใน การประนอมหนี้ หากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงไว้ใน การประนอมหนี้ หรือปรากฏแก่ศาลโดยมีพยานหลักฐานว่า การประนอมหนี้ นั้นไม่อาจดำเนินไปได้โดยปราศจากอภยธรรม หรือจะเป็นการเน้นเข้ากินสมควร หรือการที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยนั้นเป็นเพราะถูกหลอกลวง ทูจริต เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจรายงาน หรือเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดอาจมีคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้ มีคำสั่งยกเลิกการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายและพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย โดยศาลมีอำนาจสั่งยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483⁴²

การที่ศาลสั่งยกเลิกการประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายนั้น มีผลทำให้คำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายกลับมาผูกพันตามเดิมทันที ศาลจึงไม่ต้องพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อีก

การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแจ้งกำหนดเวลาเจ้าหนี้ทั้งหลายยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อีกตามที่กล่าวมาแล้ว ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นพ้นกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ ซึ่งเป็นเวลาทั่วไปตามมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แล้ว เนื่องจากในระหว่างวันที่ศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ จนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เป็นระยะเวลาที่ลูกหนี้กลับมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของตนได้โดยสมบูรณ์⁴³ ดังนั้น เจ้าหนี้ซึ่งลูกหนี้ได้ก่อให้เกิดหนี้ขึ้นในระหว่างที่มีอำนาจโดยสมบูรณ์เช่นนี้ จึงชอบที่จะขอรับชำระหนี้ได้

⁴² คุรยละเอียดท้าย ภาคผนวก ง. ตัวอย่างหนังสือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ศาลยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หน้า 134.

⁴³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 194.

3.4.1.6 การขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

การขอให้ลูกหนี้ล้มละลายเป็นผลมาจากการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก ซึ่งการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกนี้กฎหมายบัญญัติให้มีขึ้นเพื่อให้โอกาสแก่ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ถ้าหากว่าการประนอมหนี้ของลูกหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกโดยมติพิเศษ หรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เมื่อศาลได้รับรายงานจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาลก็จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย การที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้น ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอาศัยรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งจะรายงานผลการประชุมของที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกต่อศาลที่บัญญัติไว้ในมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะต้องรายงานถึงผลการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกต่อศาล และบทบัญญัติที่ว่า “เจ้าหนี้ได้ลงมติในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกหรือในคราวที่เลื่อนไป” นั้น หมายความว่า การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกที่ได้เลื่อนไป กล่าวคือ การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกนั้นจะมีได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น แต่ในวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกอาจจะไม่มีการประชุมเนื่องจากเหตุใดเหตุหนึ่งซึ่งเป็นผลให้มีการเลื่อนการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกไป ไม่ว่าจะการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกจะมีการประชุมในคราวใดก็ตาม เมื่อเสร็จการประชุมแล้ว หากที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่ลงมติประการใด หรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุม หรือการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานต่อศาลประการหนึ่งประการใด ศาลก็จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย⁴⁴ ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รายงานมา

3.5 ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกา

เมื่อลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แต่อย่างใด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือไม่ ตามมาตรา 45 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

สำหรับการพิจารณาลงมติพิเศษ เพื่อยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ นั้น หากเจ้าหนี้คนเดียวยื่นคำขอรับชำระหนี้หลายมูลหนี้เป็นรายสำนวน ตัวอย่างเช่น บริษัท ก จำกัด ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมูลหนี้สัญญากู้เงินเป็นเจ้าหนี้รายที่ 1 ต่อมาบริษัทเดียวกันยื่นคำขอรับชำระหนี้

⁴⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 61

ตามมูลหน่ออื่นอีกเป็นเจ้าหนี่รายที่ 2 กรณีดังกล่าว มีปัญหาที่จะต้องศึกษาว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องให้เจ้าหนี่ดังกล่าวใช้สิทธิออกเสียงลงมติเป็นเจ้าหนี่รายเดียวหรือสองราย นอกจากนี้ในคดีล้มละลายซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี่ได้ลงมติแต่งตั้งกรรมการเจ้าหนี่ตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไว้แล้วในการประชุมเจ้าหนี่ครั้งแรก เพื่อพิจารณาและปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี่หรือไม่ มีปัญหาที่จะต้องศึกษาว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะให้กรรมเจ้าหนี่ลงมติยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี่แทนเจ้าหนี่ทั้งหลายได้หรือไม่ ผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

สำหรับประเด็นปัญหาเรื่อง การลงมติพิเศษของที่ประชุมเจ้าหนี่ ยังมีปัญหาที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับ กรณีที่ในการประชุมเจ้าหนี่ครั้งแรก เพื่อพิจารณาปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี่หรือไม่ อาจมีเหตุบางประการที่จะต้องเลื่อนการประชุมออกไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์บันทึกรายงานการประชุมเจ้าหนี่ว่า ในนัดหน้าให้เจ้าหนี่มาประชุมเจ้าหนี่ หากไม่มาจะถือว่าเจ้าหนี่ยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี่ ต่อมาเมื่อถึงวันนัดประชุมเจ้าหนี่ที่เลื่อนมา ปรากฏว่า ไม่มีเจ้าหนี่ไปประชุมแต่อย่างใด ปัญหาที่จะต้องศึกษาจึงมีว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องรายงานศาลขอให้พิพากษาให้ลูกหนี่ล้มละลาย ตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องรายงานศาลขอให้ มีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 นั้น โดยผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

แต่ถ้าต่อมาเมื่อที่ประชุมเจ้าหนี่ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี่ แล้ว ลูกหนี่หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ต้องร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งว่าจะเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้หรือไม่ เมื่อศาลได้รับคำขอนี้แล้ว ศาลก็จะกำหนดวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ โดยในการกำหนดวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ นั้น ศาลจะต้องกำหนดเวลาไว้ล่วงหน้าให้เพียงพอที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้มีเวลาส่งคำแจ้งความไปยังลูกหนี่และเจ้าหนี่ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนวันนัดพิจารณา และศาลก็ต้องแจ้งกำหนดวันนัดพิจารณาไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในระหว่างเวลานี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะแจ้งความให้ลูกหนี่และเจ้าหนี่ทราบกำหนดวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ตามที่ศาลมีคำสั่ง และก่อนจะถึงวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ไม่น้อยกว่า 3 วัน ตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนดหน้าที่ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานต่อศาลเกี่ยวกับการประนอมหนี้ กิจการทรัพย์สินและความประพฤติของลูกหนี่ ว่าในคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี่มีรายละเอียดวิธีการชำระหนี้และข้อได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างบรรดาเจ้าหนี่ด้วยกันเป็นอย่างไร ที่ประชุมเจ้าหนี่ลงมติว่าอย่างไร คະแนนเสียง

มากนักย่อเท่าใดและได้มติพิเศษหรือไม่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องรายงานโดยละเอียด ซึ่งเรื่องต่างๆเหล่านี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะทราบได้จากการสอบสวนกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 30 หรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ รายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นี้ก็เพื่อประโยชน์ต่อศาลที่จะใช้ประกอบดุลพินิจในการที่ศาลจะมีคำสั่งว่าจะเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือไม่ ซึ่งก่อนที่ศาลจะพิจารณาคำขอประนอมหนี้ นั้น เป็นการบังคับให้ศาลต้องดำเนินการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการไต่สวนโดยเปิดเผยของศาลนั้นมีประโยชน์ในการที่จะทราบถึงกิจการและทรัพย์สิน เหตุที่ทำให้ลูกหนี้ล้มละลายและความประพฤติของลูกหนี้ เพราะฉะนั้นการที่ศาลจะพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ไปก่อน โดยมีแต่เพียงรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กฎหมายล้มละลายเห็นว่าไม่เพียงพอ คือ ถ้าหากศาลได้ไต่สวนโดยเปิดเผยแล้ว จะทำให้ศาลทราบข้อเท็จจริงโดยศาลเห็นเองมากกว่าที่จะรับฟังเพียงรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ภายหลังจากที่ศาลนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้ว แต่คืออยู่ระหว่างการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของศาล มีปัญหาที่จะต้องศึกษาว่า หากที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แล้ว แต่ศาลมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้ คู่ความจะใช้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาได้หรือไม่ ผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอยกกรณีตัวอย่างที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แยกเป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 ในคดีล้มละลายคดีหนึ่ง ลูกหนี้มิได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด จนกระทั่งเจ้าหนี้ลงมติในที่ประชุมครั้งแรก ขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รายงานศาลเพื่อขอให้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายพร้อมกับขอให้ศาลไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย แต่ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย ลูกหนี้กลับมายื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดังนี้จะสามารถกระทำได้หรือไม่

ปัญหานี้ผู้ศึกษาเห็นว่า ลูกหนี้ไม่อาจจะยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ เพราะพ้นกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งหากลูกหนี้สามารถทำได้ย่อมเท่ากับว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ในบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีผลแต่ประการใด

มีเหตุผลที่น่าพิจารณาอีกประการหนึ่ง ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติไว้ว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลาย ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าได้ความจริงให้ศาลพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความ

จริงหรือลูกหนี้ที่น่าสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” ดังนี้ จะถือได้หรือไม่ว่าการที่ลูกหนี้ขอประนอมหนี้แม้จะพ้นระยะเวลาตามมาตรา 45 แล้ว แต่ลูกหนี้ก็ไม่เคยยื่นขอประนอมหนี้มาก่อน การขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ที่พ้นกำหนดเวลานี้ อาจจะเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้ ทำให้การประนอมหนี้เป็นผลสำเร็จ จึงนับเป็นเหตุอื่นเหตุหนึ่งที่ไม่สมควรจะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย

ผู้ศึกษาเห็นว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 14 นั้น เป็นบทบัญญัติสำหรับใช้ในชั้นที่ศาลพิจารณาคำฟ้องของเจ้าหนี้ที่ยื่นฟ้องคดีล้มละลาย การที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแสดงว่า ศาลพิจารณาได้ความจริงตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 แล้ว และได้พิจารณาแล้วว่าไม่มีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย จึงได้พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เพราะถ้ามีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะต้องพิพากษายกฟ้องเสียตั้งแต่แรก จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดไม่ได้ ดังนั้น จึงไม่อาจจะนำเอามาตรา 14 มาเป็นเหตุผลให้ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้เมื่อพ้นระยะเวลาในมาตรา 45 ได้ ลูกหนี้จะต้องรอจนกว่าศาลจะพิพากษาให้ล้มละลายตามมติที่ประชุมเจ้าหนี้เสียก่อน จึงจะยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายได้ (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5272/2544)⁴⁵

กรณีที่ 2 ในคดีล้มละลายคดีหนึ่ง ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ภายในกำหนดระยะเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดแล้ว แต่ที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และมีมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงรายงานศาลขอให้ไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยและพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย แต่ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายนั้น ลูกหนี้ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อีกเป็นครั้งที่สอง ดังนี้จะกระทำได้หรือไม่

ผู้ศึกษาเห็นว่า แม้มาตรา 45 จะมีได้บัญญัติห้ามมิให้ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้อีกเป็นครั้งที่สองก็ตาม แต่จะเห็นได้ว่าในมาตรา 45 ได้กำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ไว้แน่นอน ถ้าจะแปลมาตรา 45 ว่าลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ได้อีกเป็นครั้งที่สอง ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 45 ก็ไม่มีความหมาย นอกจากนั้น หากจะพิจารณามาตรา 63 ที่ว่า ด้วยการขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย จะเห็นได้ว่ามาตรา 63 บัญญัติไว้ชัดว่า ลูกหนี้อาจยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายได้หลายครั้ง ห้ามแต่เพียงมิให้ยื่นคำขอประนอมหนี้ภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่มีการขอประนอมหนี้ครั้งสุดท้ายไม่เป็นผลนั้น ดังนั้น หากการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายกระทำได้หลายครั้ง กฎหมายก็ว่าจะบัญญัติไว้เหมือนมาตรา 63 จึงเห็นว่าการขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้น ลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ได้เพียงครั้งเดียว และจะต้องยื่นภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ใน มาตรา 45

⁴⁵ คู่มือละเมิดท้าย ภาคผนวก ก. หน้า 107.

การที่ลูกหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอประนอมหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 45 หรือยื่นแล้วที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกลงมติไม่รับคำขอประนอมหนี้ และขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงรายงานศาลขอให้ไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยและพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้น ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อีกหาได้ไม่ และศาล ก็ไม่มีทางเลือกปฏิบัติอย่างอื่น นอกจากจะต้องพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 61 เท่านั้น (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1821/2523)⁴⁶

ความแตกต่างระหว่างการประนอมหนี้กับการประนีประนอมยอมความ

การประนีประนอมยอมความ (Compromise) คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่ง ซึ่งมีอยู่หรือที่จะมีขึ้นนั้น ให้เสร็จไปด้วยต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน⁴⁷ หากคู่กรณีได้ทำสัญญาขึ้นโดยมิได้มีเจตนาที่จะระงับข้อพิพาทหรือหากคู่สัญญามีได้ยอมผ่อนผันให้แก่กัน เช่นกรณีจำเลยยอมความที่โจทก์ฟ้องทุกประการ หากใช้เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ โดยนัยเดียวกัน การที่เจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้⁴⁸ ก็มีใช้กรณีตกลงยอมผ่อนผันให้แก่กัน จึงมิใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ ทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่ได้แสดงในสัญญานั้น จะเห็นได้ว่าสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญาต่างตอบแทนมีผลทำให้หนี้ระงับ

การประนอมหนี้เป็นสัญญาลักษณะหนึ่ง แต่ต่างกับการประนีประนอมยอมความกันดังนี้

ความตกลงกันระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ กล่าวคือ การประนีประนอมยอมความเป็นการตกลงกันอย่างคู่กรณีระงับข้อพิพาท โดยทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความว่าเป็นของตนเองและสิทธิเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้น ระงับสิ้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 และ 852 ส่วนการประนอมหนี้เป็นเรื่องที่ลูกหนี้ในคดีล้มละลายไม่อาจชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ทั้งหมด จึงตกลงกับเจ้าหนี้ว่าไม่ต้องชำระหนี้เต็มจำนวน โดยตกลงให้ชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนที่ตกลงหรือโดยวิธีอื่น เช่น ให้เอาจากทรัพย์สินเท่าที่ลูกหนี้มีอยู่เท่านั้น หนี้ยังขาดอยู่เท่าใดให้เป็นอันระงับไป เพียงแต่มีเงื่อนไขในทางกฎหมายว่าจำนวนหนี้เดิมอาจกลับมาผูกพันกันใหม่ ถ้าหากมีการยกเลิกการประนอมหนี้

⁴⁶ คู่มือละเมิดท้าย ภาคผนวก ก. หน้า 106.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850

⁴⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321

ผลของความผูกพันกันระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ กล่าวคือ ผลของการประนีประนอมยอมความผูกพันแต่เฉพาะเจ้าหนี้ที่ตกลงด้วยเท่านั้น แต่การประนีประนอมหนี้ตามกฎหมายล้มละลาย ย่อมผูกพันเจ้าหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายทุกราย แม้ว่าเจ้าหนี้อื่นนั้นจะไม่ได้ตกลงยินยอมด้วยในการประนีประนอมหนี้ก็ตาม เว้นแต่เป็นเจ้าหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 77 ซึ่งมิได้ตกลงด้วย⁴⁹

⁴⁹ วิชัย วิจิตเสวี. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11. หน้า 38.